

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo přiblížit právní postavení a činnost České národní banky. Při své práci jsem se snažila pracovat s nejrozmanitějšími druhy pramenů (vědecké publikace, ekonomická a právnická literatura, publikace vydávané Českou národní bankou, zákonná úprava včetně rozhodnutí Ústavního soudu a ekonomické internetové servery), abych mohla přinést co nejrealnější pohled na zadané téma. Danou práci jsem se snažila vypracovat jak z pohledu historického vývoje, současnosti, tak s ohledem na brzkou budoucnost.

Právní postavení a činnost České národní banky prošlo v průběhu své krátké existence (od roku 1993) mnoha změnami. Tyto změny byly ovlivněny přistoupením České republiky do Evropské unie, když v souvislosti s tímto přistoupením byla naše právní úprava harmonizována s právem EU. Tato harmonizace se v první řadě dotkla již hlavního cíle České národní banky, kdy došlo k jeho změně z původní péče o stabilitu měny na nový hlavní cíl péče o cenovou stabilitu. Touto harmonizační novelou byl kromě hlavního cíle změněno i řada dalších ustanovení. Tato ustanovení se však dotkla nezávislosti České národní banky, a proto byla pro rozpor s Ústavou ČR zrušena Ústavním

soudem, a to včetně nového hlavního cíle. Proto byl hlavní cíl České národní banky změněn až následnou další novelou, která zároveň novelizovala Ústavu České republiky.

Významná změna, která se dotkla právního postavení a činnosti České národní banky, byla provedena v roce 2006, kdy se Česká národní banka stala orgánem dohledu nad finančním trhem. Tímto krokem došlo ke sjednocení dohledu nad všemi subjekty působícími na finančním trhu, když dříve tento dohled byl roztroušen mezi čtyři různé subjekty. Sjednocením se dosáhlo větší efektivity dohledu, snížily se náklady na tuto činnost a navíc toto sjednocení pomohlo České národní bance při rozhodování o své měnové politice, když díky informacím získaných od těchto subjektů, může lépe předvídat vývoj ekonomiky a na základě těchto předpokladů volit nejúčinnější nástroje.

Sjednocení dohledu nad finančním trhem má dle mého názoru i jiný mnohem prozřetelnější cíl a úmysl než ten, který je v jednotlivých publikacích uváděn. Jedná se o to, že se vstupem České republiky do Evropské měnové unie a s převzetím eura jako domácí měny, přijde Česká národní banka o své nejdůležitější a hlavní činnosti doposud prováděné. Mám na mysli samozřejmě činnost emisní a činnost v oblasti měny. Tyto činnosti bude nadále provádět Evropská centrální banka a Česká národní banka bude pouze nástrojem k jejich faktickému uskutečnění na našem území. Proto se při sjednocení dohledu nevytvořil žádný nový orgán, který by převzal dohled nad celým finančním trhem, ale tato působnost se svěřila České národní bance, která do budoucna přijde o rozhodování o svých nynějších hlavních činnostech.

Důležitým atributem v postavení České národní banky je její nezávislost. O této nezávislosti jsem se zmiňovala ve své práci na mnoha místech, přesto atribut nezávislosti není v Ústavě nikde přímo zmíněn. Tuto nezávislost lze však výkladem Ústavy, jakož i zákona vyvodit. Rubovou stranou této nezávislosti je odpovědnost České národní banky za svou činnost. Je otázkou zda vůbec můžeme nějakou odpovědnost České národní bance za svou činnost přičítat, když zákon se o tomto atributu nikde přímo nezmiňuje. Myslím si, že i tento atribut se dá výkladem alespoň částečně dovodit. Můžeme jí například vidět v povinnosti České národní bance podávat Poslanecké sněmovně zprávy o vývoji měny a o finanční stabilitě, kdy Poslanecká sněmovna může zprávu o vývoji měny vzít na vědomí nebo si může vyžádat její doplnění. Mimo Poslaneckou sněmovnu má Česká národní banka povinnost informovat o měnovém vývoji také veřejnost. Dále bychom tuto

odpovědnost mohli vyvodit i z hospodaření České národní banky, když si svou účetní závěrku musí nechat přezkoumat auditorem a následně předkládá zprávu o hospodaření ke schválení Poslanecké sněmovně. I když zde není pravomoc kontrolovat hospodaření České národní banky ze strany Nejvyššího kontrolního úřadu, mimo výdajů na provoz a výdajů na pořízení majetku, určitá kontrola ze strany Poslanecké sněmovny tu přeci jen je. Neboť i Poslanecká sněmovna může tuto zprávu o výsledku hospodaření odmítnout a je pak na odpovědnosti České národní banky, aby předložila zprávu zpřesněnou a doplněnou dle požadavků Poslanecké sněmovny. Z tohoto hlediska můžeme vidět, že široce pojatá nezávislost České národní banky, je nepřímou vyvážená její odpovědností vůči veřejnosti i orgánům státu.

De lege ferenda je zřejmé, že se vstupem do Evropské měnové unie dojde ke změně právního postavení a také v činnosti České národní banky. Oslabení jejího postavení, ke kterému zřejmě dojde, je již nyní vyváženo novými pravomocemi, které získala v rámci dohledu nad finančním trhem.

Mimoto se domnívám, že i ústavní pojetí jmenování členů bankovní rady se může dále vyvíjet. Ve své práci jsem velmi obšírně popsala ústavní nálezy, který se touto problematikou zabýval. Ze separátních vot, která k tomuto ústavnímu nálezu byla přijata, můžeme vidět určitou nejednotnost názoru, že se jedná o pravomoc jmenovat všechny členy bankovní rady (včetně guvernéra a viceguvernéřů) prezidentem republiky bez kontrasignace. V případě dalšího ústavního projednávání této věci před Ústavním soudem by mohlo dojít k posunu tohoto názoru. Nebo také ze strany ústavodárců by mohlo v rámci harmonizace české právní úpravy v souvislosti se vstupem ČNB do eurozóny dojít k novelizaci této Ústavou stanovené pravomoci. Musíme vzít zejména na zřetel, že v jiných demokratických parlamentních republikách taková praxe není, a že náš způsob jmenování je výjimkou.

Na úplný závěr bych chtěla podotknout, že Česká národní banka je důležitým ústavním orgánem v naší soustavě orgánů s významným postavením. A přestože se nevyhne oslabení svého postavení bude i nadále orgánem, který bude v lidech vzbuzovat různorodé myšlenky, nápady a bude neustále předmětem jisté pozornosti ze strany široké veřejnosti.